Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 559/2016 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen itsenäisyyteen kohdistuvan kriisin torjumisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Tiina Elovaaran /ps ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 559/2016 vp:

> *Onko valmiuslain ajanmukaisuutta tarkoitus tarkastella, jotta poliisin ja puolustusvoimien riittävän nopea ja saumaton yhteistyö yllättävässä kriisitilanteessa on turvattu?*

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Valmiuslaissa (1552 /2011) säädetään erilaisia poikkeusolotilanteita koskevista toimivaltuuksista yhteiskunnan perustoimintojen turvaamiseksi. Poikkeusoloissa voidaan joutua turvautumaan esimerkiksi viennin ja tuonnin säännöstelyyn, tuotannon ja energiahuollon ohjaukseen, kuljetuksien ja liikenteen valvontaan, rahoitusmarkkinoiden toiminnan rajoituksiin sekä tilapäisen työvelvollisuuden asettamiseen. Valmiuslaissa ja sen toimivaltuuksissa on siten ennen muuta kyse elinkeinonharjoittajien ja kansalaisten toimintaan kohdistuvista rajoituksista. Valmiuslain toimivaltuuksien käyttöönotosta päätetään menettelyssä, johon osallistuvat tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja eduskunta.

Kirjallinen kysymys näyttäisi sitä vastoin sisältönsä puolesta kohdistuvan poliisin ja puolustusvoimien toimintaan tilanteessa, jossa niiden täytyy toimia nopeasti ja silloinkin, kun käsillä ei ole valmiuslain tarkoittamat poikkeusolot. Kysymyksessä pohditaan ”tulivoimaisen ja tuntemattoman uhkan” torjumista vastatoimilla sekä siihen liittyvää päätöksentekoa ja sen ripeyttä. Tällaisen toiminnan ja sitä koskevan päätöksenteon osalta ei ole nähtävissä tarvetta tarkastella valmiuslain ajanmukaisuutta. Voimassa oleva muu lainsäädäntö sisältää jo nyt useanlaisia turvallisuusviranomaisten toimivaltuuksia ja päätöksentekomenettelyjä tällaisiin tilanteisiin.

Puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetun lain (781/1980) 4 §:n mukaan poliisi voi saada puolustusvoimilta voimakeinojen käyttöä edellyttävää virka-apua terrorismirikoksen estämiseksi tai keskeyttämiseksi, jos tämä ei ole mahdollista poliisin omalla välineistöllä tai henkilöstöllä. Virka-apu voi tietyissä tilanteissa sisältää myös sotilaallista voimankäyttöä. Lain 4 a §:n mukaan päätös virka-avusta voidaan tehdä kiireellisessä tilanteessa ministeriötasolla. Tämä lainsäädäntö on sovellettavissa normaalioloissa.

Suomen aluevalvonnasta huolehtii pääsääntöisesti puolustusvoimat ja rajavartiolaitos. Aluevalvontalain (755/2000) 34 §:n mukaan puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen tehtävänä on ryhtyä viivytyksettä kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin valtakunnan turvallisuutta välittömästi ja vakavasti vaarantavan vihamielisen toiminnan torjumiseksi. Tällöin on tarvittaessa käytettävä

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 559/2016 vp

sellaisia sotilaallisia voimakeinoja, joita toiminnan vaarallisuus ja muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina. Puolustusvoimilla ja rajavartiolaitoksella on siten toimivalta ryhtyä välittömästi toimenpiteisiin. Toimenpiteeseen ryhtymisestä on kuitenkin ilmoitettava viipymättä puolustusministeriölle.

Eduskunnassa on parhaillaan käsiteltävänä kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskeva lainsäädäntökokonaisuus (HE 72/2016 vp, HE 94/2016 vp ja HE 107/2016 vp). Sääntelykokonaisuus sisältää valtion rajat ylittävissä avunantotilanteissa – Suomen pyytäessä apua tai antaessa apua – tarpeelliset päätöksenteko- ja viranomaisten toimivaltasäännökset. Esityksissä on otettu huomioon mm. EU-jäsenyyteen perustuvat velvoitteet ns. yhteisvastuulausekkeen ja keskinäisen avunannon lausekkeen täytäntöönpanossa. Kokonaisuuteen kuuluu esimerkiksi säännökset päätöksenteosta sellaisissa äärimmäisissä rajat ylittävissä tilanteissa, joissa vakavan terroriiskun tai valtakunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavan välittömän vaaran torjuminen edellyttää sotilaallisten voimakeinojen käyttöä (ks. HE 72/2016 vp, lakiehdotuksen 4 §).

Edellä selostetun perusteella voidaan todeta, ettei kysymyksessä esitetyiltä osin ole tarpeen tarkastella valmiuslain ajanmukaisuutta ja että lainsäädäntö poliisin ja puolustusvoimien yhteistyön kannalta – edellä mainitut hallituksen esitykset mukaan luettuina – vastaa hyvin kysymyksessä esitettyihin tarpeisiin.

Helsingissä 15.11.2016

Oikeus- ja työministeri Jari Lindström